

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

Один із навчальних закладів Східної Європи - Київський колегіум, згодом - Києво-Могилянська академія, - утворився у 1632 р. Тут зосередились кращі професорські сили, які володіли тогочасними досягненнями науки¹.

Ідеї гуманізму й просвітництва пропагувались в курсах лекцій професорів академії. Протягом свого двохсотлітнього існування Києво-Могилянська академія відіграла важливу роль в усіх сферах життя не лише України².

Філософський курс закладу викладали провідні мислителі того часу: Йосип - Конович Горбацький (нар. 1653), Інокентій Гізель (1600-1683), Стефан Яворський (1653-1722), Феофан Прокопович (1677-1736), Григорій Сковорода (1722-1794).

Програма академії намагалася поєднати багаті національні традиції шкіл України з програмами та методами навчання західноєвропейських університетів. В академії викладалась ціла низка природничих наук, і важливе місце у натурфілософії відводилось проблемі матерії.

У пізнанні беруть участь відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, мова, мислення. Пізнання починається з відчуттів, і в інтелекті немає нічого, чого б не було раніше у відчуттях. Чуттєве пізнання є першим етапом пізнавального процесу, який завершується в розумі. Раціональне пізнається як вищий, порівняно з чуттєвим, ступінь пізнання. З огляду на увагу до проблем пізнання, в академії була розвинута логіка і мова, остання розглядалась як основа абстрактного мислення.

Значна увага у Києво-Могилянській академії приділялася людині, яка розглядалася як мікрокосм у макрокосмі, Всесвіті, як невід'ємна частина природи. Людина володіє свободою волі і сама відповідає за свої вчинки, за свою долю не тільки перед Богом у потойбічному житті, але й на землі, перед людьми. На цій основі киево-могилянцями ставились проблеми громадського обов'язку, патріотизму, любові до своєї Батьківщини: це те, що дістало назву "*громадського гуманізму*".

Українські філософи розглядали проблему сенсу життя, визначення мети, до якої повинна прагнути людина протягом свого

життя. А мета буває фізична і моральна, пов'язана із земним життям, добродійністю, і реалізується вона через досягнення людиною благ. Серед них найбільше цінуються ті, що пов'язані з розумом, волею, совістю, талантом тощо як *"необхідною зброєю для дії душі"*³.

В Києво-Могилянській академії було запроваджено окреме вивчення філософії та богослов'я. Курс філософії був зорієнтований на вивчення системи Аристотеля та іншої філософської проблематики античності, знайомство з творами східних *"отців церкви"* з ідеями західної патристики, схоластики, Відродження, реформації⁴.

Значну увагу вчені Києво-Могилянської академії приділяли проблемі взаємозв'язку волі і розуму. Визначаючи свободу волі, вони пріоритетного значення надавали переважно розумові. Останній, на їхню думку, здійснює вплив на волю, даючи їй різні варіанти вибору між добром і злом. При цьому вони наголошували на необхідності гармонізації раціонального і вольового моментів у людині, що сприяло здійсненню нею такого життєвого шляху, який привів би її до мети, тобто блага, щастя⁵.

У філософських курсах викладачів академії значне місце займає проблема натурфілософії, характерною рисою якої були зміни предмета пізнання, а саме: на передній план виступило пізнання природи і людини у коренях з богопізнанням. Вони висловлювали думку, що людину, як і природу, створив Бог і, наділивши її розумом, дав їй можливість самостійно творити, пізнавати закони Всесвіту, розуміти своє призначення. Такі гуманістичні ідеї сприяли розкріпаченню особи, утверджували її гідність⁶.

За часів свого існування Києво-Могилянська академія, що проіснувала до 1817 р., репрезентувала когорту видатних мислителів⁷.

¹Смальков О.А., Дециньський Ю.Л. Філософія. - Львів: "Магнолія Плюс"; Видавець СПДФО "В.М.Піра", 2006. - С.188-189.

²Федір Ю.Г., Мозгова Н.В. Історія української філософії. - К.: Україна, 2000. - С.112-114.

³Сморж Л.О. Філософія. - К.: Кондор, 2004. - С.116.

⁴Смальков О.А., Дециньський Ю.Л. Вказ. праця. - С.189.

⁵Філософія / І.Ф.Надольний, В.П.Андрущенко, І.В.Войченко та інш. - К.: Вікар, 1999. - С.181-182.

⁶Смальков О.А., Дециньський Ю.Л. Вказ. праця. - С.117.

⁷Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. - К.: Академвидав, 2006. - С.221.